

СИСТЕМНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Васильченко К.Г.

Досліджено генезис теоретичних положень і наукових тлумачень понятійно-категоріального апарату інноваційної діяльності. В основу формування понять покладено предметний, процесний та результативний підходи.

Актуальність теми. Однією з ключових проблем стратегічного управління інноваційною діяльністю є формування системи фундаментальних понять теорії та їх економічного змісту. Створення ефективної системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю вимагає наявності відповідного теоретичного добутку. Це спонукає проаналізувати найбільш загальні тлумачення, сформулювати до них своє ставлення і запропонувати авторське бачення розглянутих категоріальних понять з урахуванням сучасних умов господарювання.

Аналіз публікацій з означеної проблеми економічного змісту понять інноваційної діяльності показує, що уніфікація та систематизація її основних характеристик і факторів має строгу практичну спрямованість як засіб вибору і використання певних управлінських рішень в конкретних умовах виробництва. Незважаючи на поширеність термінологічного апарату управління, кожен новий дослідник вкладає в неї свою систему характеристик. Тому до теперішнього часу немає загальноприйнятих понять цих основних економічних категорій.

Метою статті є дослідження термінологічного апарату інноваційної діяльності та системна класифікація основних категорій.

Основні результати дослідження. Інновації можуть порушувати будь-які аспекти функціонування економічної системи, так як вони є результатом здійснення певних заходів. Динамічні зміни ринкових умов господарювання вимагають від підприємств здійснення безперервних інноваційних перетворень для утримання та збереження своїх існуючих позицій. Інноваційна діяльність здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу. Вона включає випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій. Фундаментальним принципом інноваційної економіки виступає технологічний детермінізм.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» [10] йдеться про загальне призначення інноваційної діяльності, зазначаються правові, економічні та організаційні заходи її державного регулювання і визначається її цільова спрямованість. Суб'єктами інноваційної діяльності можуть бути фізичні особи України фізичні або юридичні особи інших держав та їх об'єднання, які проводять в Україні інноваційну діяльність або використовують матеріальні та інтелектуальні цінності, вкладаючи власні або позикові кошти в реалізацію в Україні інноваційних проєктів.

При цьому більшість авторів при дослідженні дефініції поняття інноваційної діяльності продуцентами вважають крім предметної визначальної ознаки також і технічні удосконалення та їх комерційну реалізацію. Аналіз еволюції категоріальних понять великої кількості літературних джерел дозволив виділити основні визначальні фактори, що містяться у формулюваннях і згрупувати їх з урахуванням смислової інтерпретації (табл. 1-3).

Таблиця 1

Систематизація формулювань «інновацій» за предметною визначальною ознакою

Автор, джерело	Тлумачення поняття
Роджерс Э. [29, С.125]	Будь-який товар, послуга чи ідея, яку сприймають наче нову.
Гринев А.В. [6, С.46]	Впроваджений у виробництво якісно відмінний новий об'єкт.
Бажал Ю.Н. [24, С.38]	Нова функція виробництва; це зміна технології виробництва; стрибок від старої виробничої функції до нової.
Буняк Н.М. [3, С.38]	Важливий чинник забезпечення економічного зростання та підтримки тривалих конкурентних переваг.
Котлер Ф. [12, С. 46]	Автомат з виробництва принципово нової продукції

Лозовская Л., Стародубцева Е.Б. [17, С.9]	Нововведення в сфері техніки, технології, організації праці і управління, що основані на використанні досягнень науки і передового досвіду.
Декалюк О.В. А.А.Берега [7, С.141]	Новостворені і вдосконалені ровесною здатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва.
Вебстер Ф. [30, С.15]	Удосконалення, що зберігають актуальність продукту і додають йому цінність.
Доул Р. [26, С.96]	Стратегічна зброя глобальної конкуренції.
Мединський В.Г. [14, С.5]	Об'єкт, упроваджений у виробництво в результаті проведеного науковою дослідження або зробленого відкриття, якісно відмінний від попереднього аналога
Портер М. [28, С. 105]	Стратегічний пріоритет виробників.

Є істотна різниця між підприємствами, які використовують інновації для виживання при боротьбі з конкурентами і підприємствами, які їх розробляють, де інновації носять попередній характер і виступають способом придбання конкурентних переваг.

Таблиця 2

Систематизація формулювань «інновацій» за процесною визначальною ознакою

Автор, джерело	Тлумачення поняття
Кантер Р.М. [27, С.15]	Процес втілення у життя будь-якої нової ідеї, що пропонує вирішення якоїсь проблеми.
Лапін Н.І. [13, С.43]	Процес створення, використання та розповсюдження новинки для новішого чи кращого задоволення потреби людей, суспільства.
Бодди Д., Пейтон Р. [25, С.67]	Наростаючі покрокові зміни в продуктах або процесах, які сприятливо впливають на практику, функції, форми та результати використання ресурсів.

Друкер П. [8, С.67]	Спосіб збереження цін та прибутку протягом тривалого часу.
Твісс Б. [19, С.54]	Процес, в якому винахід чи ідея набувають економічного змісту.
Санто Б. [18, С.63]	Суспільно-технологічний і економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів.
Буднікевич І.М. Школа І.М. [2, С.29]	Комплексний процес, спрямований на створення, розробку та доведення наукової чи будь-якої іншої нової ідеї до стадії комерційного використання та поширення в економіці.
Черваньов Д.М. [22, С.34]	Процес доведення наукової ідеї чи технічного винаходу до стадії практичного використання, що приносить дохід.
Барютін Л.С. [1, С.102]	Керований процес, що має комплексний характер і заключається у введенні різноманітних змін в існуючі системи і структури.

Інноваційна діяльність - це не замкнута, обмежена лабораторіями університетів і наукових центрів корпорацій система виробництва нового знання, нових технологій, товарів і послуг, а органічний елемент економічних процесів, що відбуваються в рамках національних держав, в галузях господарства, великих і дрібних виробничих об'єднаннях [21]. Інноваційна діяльність спрямована на економічне зростання ефективності виробництва, повну зайнятість працездатного населення, стабільність рівня цін, економічну свободу і паритетність розподілу доходів учасників інноваційного процесу.

Інноваційна діяльність пов'язана практично зі всіма сферами діяльності промислового виробництва. Різноманітність інноваційних процесів обумовлюється їх видами, новизною одержуваного продукту, широтою охоплення основних сфер виробництва, характером кооперації, формами організації та реалізації результатів [4]. Інноваційна продукція та її споживання ринками обумовлюються з одного боку інтелектуальним капіталом підприємства, а з іншого - рівнем використання [16]. Тому в основу класифікацій категоріальних понять повинна бути покладена і результативна діяльність.

Систематизація формулювань «інновацій» як результатів їх використання

Автор, джерело	Тлумачення поняття
Харів П.С. [21, С.13]	Результат інноваційної діяльності, відображений у вигляді наукових, технічних, організаційних чи соціально-економічних новинок, котрий може бути отриманий на будь-якому етапі інноваційного процесу.
Гец В.М. [6, С.225]	Не тільки технічно і технологічно нові продукти, але і ринки залучення і використання творчого потенціалу нації.
Федулова Л.І. [15, С.28]	Кінцевий результат наукових досліджень та розробок, спроможний створити нові (або поліпшити) технічні, економічні, споживчі, соціальні, екологічні та інші характеристики наявної продукції, послуг, технологічних процесів, методів управління.
Фатхутдинов Р. [20, С.79]	Кінцевий результат упровадження новинок з метою зміни об'єкта управління й отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту.
Золотих І.А. [11, С.40]	Впровадження нових технологій, винаходів, форм управління виробництвом і організацією праці.
Шарко М.В. [23, С.18]	Кінцевий результат науково-виробничого циклу, що представляє матеріалізацію нових знань.
Ілляшенко С.М. [9, С.11]	Кінцевий результат діяльності, втілених у вигляді вдосконалених чи нових товарів, технологій їх виробництва.

Принципова відмінність наведених точок зору демонструє відсутність єдності поглядів на визначення цього терміна. Це положення з одного боку говорить про феноменальності і багатогранності цього явища і необхідність його вивчення, а з іншого боку це неминуче позначається на невизначеності у понятійний апарат теорії і як наслідок викликає виникнення певних складнощів в практичній діяльності.

Інновації та інноваційна діяльність традиційно представляються як напрямок науково-технічного прогресу і як процес, пов'язаний з впровадженням результатів наукових досліджень і розробок в практику. Проте зміст поняття інновацій більш широкий. Сфера інновацій всеосяжна, вона не тільки охоплює практичне використання науково-технічних розробок і винаходів, але і включає зміни в продукті, процесах, маркетингу, організації. Інновація виступає як результат діяльності, втілений в новий або вдосконалений продукт, технологічні процеси, нові послуги і нові підходи до задоволення соціальних потреб.

Пропонується авторське бачення категорії «інновації» як новоствореної або вдосконаленої конкурентоспроможної технології, товару чи послуги, що якісно відрізняється від попереднього аналога та використовуються з метою отримання прибутку, змін в соціальному середовищі і задоволення потреб суспільства.

Інноваційна діяльність стимулює якісні зміни матеріального виробництва та невиробничої сфери, обумовлює постійне зростання продуктивності праці, впливає практично на всі сторони життя суспільства, є невід'ємною частиною соціального прогресу.

Висновок. Показано, що інновації як економічна категорія володіють новизною, споживчою корисністю, виробничою придатністю та комерційною результативністю. Однак ступінь присутності даних властивостей інновацій різна, що дало підставу для їх поділу на різні типи, найбільш значущими визначальними класифікаційними ознаками в яких обрані предмет, процес і реалізація.

Зазначено, що інноваційна діяльність повинна бути спрямована на забезпечення безперервного випуску продукції та вдосконалення технологічних процесів. Вона може охоплювати як повноцінний інноваційний цикл, так і окремі його стадії.

Протягом двох останніх десятиліть економічна теорія інновацій активно розвивається прихильниками всіх основних напрямків світової економічної науки. У ході дискусій широкого кола інноваційної проблематики, змісту і сутності інновацій, умов і механізмів реалізації та їх життєвого циклу інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень стає очевидною не стільки оригінальність і самостійність різних підходів, скільки їх взаємодія і взаємодоповнюваність.

Література

1. Барютин Л.С. и др. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика: учебник/ Л.С. Барютин и др.; под ред. А.К.

Казанцева, Л.Э. Миндели. — 2-е изд. перераб. и доп. — М.: ЗАО "Издательство "Экономика", 2004, — 518 с.

2. Буднікевич І.М., Школа І.М. Становлення регіонального ринку інновацій в Україні: монографія. — Чернівці. — Зелена Буковина, 2002. — 200 с.

3. Буняк Н.М. Інноваційний потенціал регіону: сутність та методика оцінки // Економіка та держава. — 2011. — № 11. — С.38 - 40.

4. Водачек А., Водачкова О. Стратегія управління інноваціями на підприємстві. — М.: Экономика, 1989. — 168 с.

5. Геєць В.М., Семиноженко В.П. інноваційні перспективи України. — Харків: Константа. — 2006. — 272 с.

6. Гриньов А.В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління. — Х.: Вид-во «ИНЖЕК», 2003. — 308 с.

7. Декалюк О.В., Береза А. А. Інноваційна діяльність корпорацій: міжнародний та вітчизняний досвід // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011, — № 2, Т. 1 — С. 141 - 145.

8. Друкер П. Эффективное управление. — М.: Изд-во торговый дом «Гранд», 1998. — 288 с.

9. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: Підручник. — Суми: ВТД — Університетська книга, 2010. — 334 с.

10. Закон України " Про інноваційну діяльність" від 4 липня 2002 р. № 40 - IV // Відомості Верховної Ради (ВР). — 2002. — № 36. — Ст. 266.

11. Золотих І.А. Проблеми інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості // Економіст. — 2012. — № 2. — С.40 - 41.

12. Котлер Ф. Основы маркетинга // Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1990. — 698 с.

13. Лапин Н.И. Теория и практика инноватики: учеб. пособие / Н.И. Лапин. — М.: Университетская книга; Логос, 2008. — 328 с.

14. Мединский В.Г. Инновационный менеджмент: учебник/В. Г. Мединский. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 295 с.

15. Менеджмент організацій: підручник. / Л.І.Федулова, І.В.Сокирник, В.В.Стадник, М.А. Йохна, О.С. Новікова, Є.Г.Рясних. — К.: Либідь, 2004. — 448 с.

16. Провайдинг інновацій: Підручник / Денисенко М.П., Гречан А.П., Гаман М.В. та ін. К.: Видавничий дім «Професіонал» - 2008. — 448с.

17. Райзберг Б.Л. Современный экономический словарь/ Б.А. Райзберг, Л.П. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. — М.: ИНФРА — М, 1997. — 496 с.

18. Санто Б. Инновация как средство экономического развития: пер. с венгерского./Б. Санто. — М.: Прогресс, 1990. — 296 с.

19. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями/ Б. Твисс. — М: Экономика, 1989. — 271 с.
20. Фатхутдинов Р. Конкурентоспособность: экономика, стратегия управление. — М.: ИНФРА-М, 2000. — С. 279.
21. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. — Тернопіль: Економічна думка, 2003. — 326 с.
22. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. — К.: Знання, 1999. — 514 с.
23. Шарко М.В. Концептуальные основы инновационного развития экономики Украины: теоретико-методологические аспекты. — Херсон: ХНТУ, 2005. — 394 с.
24. Экономическая восприимчивость производства к научно-техническим инновациям/ Бажал Ю. Н., Александрова В.П., Пасхавер А.И. и др.; Отв. ред. Ю.Н. Бажал; АН УССР, Ин-т экономики. — Киев: Наук, думка, 1991. — 296 с.
25. Boddy D., Paton R. Management an introduction. London: Prentice-Hall Europe, 1999. — 809 p.
26. Doyle P. Marketing management and strategy. - London: Prentice-Hall Europe, 1999. — 559 p.
27. Kanter R.M. The Change Masters: Corporate Entrepreneurs at Work. — London: Allen and Unwin, 1983. — 426 p.
28. Porter M.E. Competitive Strategy: Techniques for analyzing industries and competitors. — N.Y.: Free Press, 1980. — 495 p.
29. Rogers E.M. Diffusion of Innovation. - N.Y. Free Press, 1992. — 752 p.
30. Webster F.E. The changing role of marketing in corporation // Journal of Marketing. — 1992. — October. — 1992. — P. 1-17.

Abstract

Vasilchenko K. G.

System classification of terminological machine of innovative activity

The genesis of theoretical statements and scientific interpretations of conceptual-categorical machines of innovative activity is investigated. There are material, process and effective approaches in the base of statement's formation.